PODOBENSTVÍ O NALEZENÝCH

Původ materiálu
David Nečil
Pořadí v lekci
28

Ž 51,14-Dej, ať se zas veselím z tvé spásy, podepři mě duchem oddanosti.

Liturgické čtení-L 15,1-7

KLÍČOVÉ POJMY, DOBOVÉ A TEXTOVÉ SOUVISLOSTI

- podobenství jeodpovědí na reptání farizeů a zákoníků. Ježíš se s nimi nehádá; vypráví jim podobenství; pro jistotu hned tři za sebou, aby pochopili, jaká je radost království Božího a jak jí uprostraňovat místo (pro církevní lid jsou ta podobenství mj. pomůckou, jak se radovat z toho, co se podařilo a nepoukazovat jen zatrpkle na to, co se nedaří). Podobenství nepoukazují na námahu, vynaloženou na hledání (ovce, peníz) ani na trápení otce (marnotratný syn), ale vyzdvihují právě radost z nalezeného.

- **farizeové a zákoníci -**evangelista Lukáš píše pro čtenáře, kteří neznají příliš poměry v Palestině. V postavě farizeů mu zřejmě nejde o příslušníky konkrétního náboženského směru, v Ježíšově době rozšířeného, ale o určitý **typ postoje víry:** o nadřazenost věrných věřících ("tradičních“ křesťanů). Proto nejsou farizeové charakterizováni tím, co je pro ně typické - výklad zákona (dodržování ustanovení), ale svým **reptáním** - samospravedlivou kritikou Ježíšova přístupu k hříšníkům - *Co myslíš, Teofile, nepotkáváš se taky s takovými ve vašem sboru?*

- ovce - pastýř- tento vztah určují slova bloudit. hledat. Jestliže hříšník či odpadlík je v podobenství představen jako bloudící ovce, pak jeho odpovídajícím protějškem je pastýř a odpovídající reakcí tohoto protějšku je hledání, nikoli exkomunikace, vyhnání. Hledání se děje za účelem záchrany, nikoli za účelem dopadení a vykonání spravedlnosti. Právě pro tento pohled na hříšníka je obraz pastýře a ovce velice důležitý. Vztah Boha a hříšníka si až příliš často představujeme jen jako vztah soudce a provinilce. Máme-li takovéto představy (viz *reptající zákoníci*), zní nám nesmyslně, že by Bůh mohl dopadnout a nepotrestat.

Podobenství nás přesvědčuje o opaku: jediné, co dává v tomto obrazu (pastýř-ovce) smysl, je to, že ji vyhledá, aby jí bez výčitek pomohl. (dle J. Mrázka „O kozlech, ovcích a lidech“)

- podobenství o ztraceném penízi pouze dubluje, umocňuje, podobenství předcházející. Tady možná zaujme, že žena po provedeném gruntování baráku za účelem nalezení jedné mince, si nesedne a nenadává, co jí to dalo za fušku, ale jde a pozve sousedky na mejdan, aby se radovaly spolu s ní (u toho pastýře je to taky, ale tady to zní nějak výrazněji…)

- Otec - vlastně hlavní postava příběhu; je to on, kdo rozhoduje a posunuje děj k dobrému konci. Samotné podobenství má kořeny v patriarchální společnosti, kde měl otec skutečnou moc. Přesto zde otec nemá synovi za zlé, že chce jít do světa a vybaví jej penězi – přenosnými prostředky své péče. I v dáli je možné být Otci věrný. Z Lk 15,18 lze vyčíst, že jde o Boha; hřích proti nebi a vůči otci stojí paralelně vedle sebe. Pohroma tedy není způsobena tím, že syn opustí otcovský dům, nýbrž jeho chováním v daleké zemi.

- mladší syn – konzumuje, žije rozmařile a rozhazuje otcovský majetek,což je podle knihy Přísloví (29,3) protikladem moudrosti. Hlad a nouze potom fungují jako katalyzátor krize. Mladík hladoví a je jako žid ještě ponížen prací u vepřů, nečistých zvířat. Nejde o podřadnost zaměstnání, že by práce u vepřů byla taková, za kterou je třeba se stydět. Jde o ztrátu náboženské identity. Mladší syn se své víře naprosto odrodil, chová se jako ten, kdo neví, co je čisté a conečisté Konzum, touha mít a užít si mu zatemni mozek tak, že se odcizí svému lidství; jako člověk hyne, končí u prasat…

Nakonec vidí, že jeho jedinou vyhlídkou je smrt: „Já tu hynu hladem!“ Tohle věcné hodnocení situace je spojeno s převratem v jeho myšlení. Nyní poznává stinnou stránku společnosti, orientované na konzum, na spotřebu, a už tím překonává své odcizení. Jde „do sebe“, případně „k sobě“, když svou naději opět spojuje s viděním vztahů, které platí v otcovském domě (rozuměj v království Božím).

V království Božím (v domě Otcově) mají všichni chleba dost (v.17). Chleba, ne maso, chleba se rozděluje denně. Nastupuje tu nová stupnice hodnot (stejně jako v blahoslavenstvích /Lk 6, 21/, v bohoslužebném setkávání prvních křesťanů /Sk 2, 44-47/, v modlitbě Páně /prosba za příchod království Božího a za chléb; Lk 11,3/. („Milost podle Písma a starokřesťanských autorů“)

- výčitky staršího synaprozrazují, že jeho život není naplněn radostí, ale pocitem povinnosti a úzkostí o svou čistotu. Nechápe, že vše, co má, je dar, z něhož se může radovat.

ÚSKALÍ TEXTU

- 99 ovcí ku 1 ovci – Nezabývejte se otázkami, jak je zabezpečeno po dobu hledání oněch 99 nezatoulaných ani zda by skutečný pastýř opravdu tak jednal… (asi ano, protože na začátku se Ježíš dovolává zkušenosti přítomných: „má-li někdo z vás 100 ovcí…“). Podobenství vypráví jenom to, co je pro výklad důležité. V našem případě je to záchranná akce, při které je docela přirozeně středem pozornosti zatoulaná a „pomýlená“ ovce. Přemýšlení nad tím, co mezi tím dělalo těch 99, by nás zavedlo na falešnou stopu.

- Vyprávění nestylizujte tak, že „všichni jsme jako ty ztracené, zbloudilé ovečky, které dobrý pastýř Pán Ježíš hledá.“ Každý člověk se nemusí v každé chvíli vnímat v roli „ztracené ovce“. Děti zvlášť se raději identifikují s houfem, s většinou a často zaujímají vůči „podezřelým jednotlivcům“ přezíravý a nepřející postoj. Vysvětlete dětem, že vnímá-li se člověk jako jedna z těch právě „bezproblémových“ 99 ovcí, pak to ale znamená nechat si líbit, že ovce bloudící se těší pozornosti, a nikoli opovržení, odsouzení nebo výčitkám. Úvaha o tom, že vždy a za všech okolností jsme hříšníci a tedy bloudící ovce, by v této souvislosti byla spíš útěkem než projevem pokory. (Volně podle J. Mrázka „O kozlech, ovcích a lidech“)

- Úskalím by mohly být **i tradiční názvy podobenství** (a naše předporozumění) - o ztracené ovci, penízi, marnotratném synu. Nejsou ta podobenství spíš „O radosti - z nalezených ztracenců“ a neměla by se tak i jmenovat?

POMŮCKY

*a) pro mladší: napište spole?n? s d?tmi na tabuli nebo arch papíru,**co jim p?sobí radost** (malé d? ti mohou jmenovat, v?tší d?ti psát… ; dejte jim prostor k aktivit?). Pak se pokuste dojít ke shod?, co z toho p?sobí radost všem zú?astn?ným (nebo aspo? v?tšin?).*
*b) pro starší: na jednu stranu archu papíru (tabule) spole?n? napište **r?zná provin?ní** a pak p? emýšlejte, ?ekn?te, p?ípadn? napište, za jakých podmínek bychom je mohli druhým odpustit. Potom se na stejná provin?ní podívejte s otázkou, za jakých podmínek je m?že odpustit B?h (ukáže se z?ejm?, že Boží odpušt?ní jaksi „p?edpokládáme“, zatímco sami s tím máme trochu problémy).*

MOTIVAČNÍ UVEDENÍ DO PŘÍBĚHU

pro Teofila:

- Všiml jsem si, Lukáši, když minule přišel do shromáždění ten přístavní dělník, myslím, že se jmenuje Zero, jak se někteří presbyteři divně tvářili; povídá se totiž o něm po městě ledacos nepěkného... Co si o tom, Lukáši, myslíš? Jak se máme k takovým lidem chovat?

- Případně: Teofil přijde za Lukášem s problémem: Mně starý bratr XY povídal, že tu stejně jako pokřtěný pohan nemám plnohodnotné místo a že z toho nemá moc velkou radost, že se sem do sboru začínají natahovat podobní jako já...“ Co ty na to, Lukáši?

pro mladší školní věk:

Jak by se vám líbilo, kdyby pan učitel/paní učitelka na školním výletě se nejvíc věnoval/a, nejvíc si povídal/al s vaším spolužákem, který je protivný a dělá nejvíc problémů? Naštvalo by vás to nebo byste z toho měli radost?

pro střední a starší školní věk:

Stalo se vám někdy, že jste provedli něco, čím jste rodiče zarmoutili? Dovedli jste pak přijít za nimi a říci: „promiň, udělal/a jsem chybu“? - Jak rodiče reagovali?

... A na to se Lukáš vytasí s Ježíšovými podobenstvími „o radosti z nalezených“.

OSNOVY VYPRÁVĚNÍ

a) pro mladší školní věk

Můžete začít tím, že za Ježíšem přicházeli i lidé nevalné pověsti a on se jim nevyhýbal, věnoval se jim a dokonce měl radost z toho, že přišli: tak, jako se raduje pastýř, když najde (vrátí zpět) nalezenou ovci, žena, která vyštrachá zakutálený peníz; jako se raduje otec, vítající doma syna, který už byl skoro ztracen...

Motivace

I.Zasloužilí reptají proti Ježíšovu jednání

II. Ježíš otevírá království Boží i pro nezasloužilé – vypráví o tom tři podobenství

III. O radosti z nalezených (podobenství o ovci a penízi)

IV. Radost se násobí sdílením(podobenství o marnotratném synu)

b) pro střední a starší školní věk

Nechte děti, osmělí-li se, vyprávět o jejich zkušenosti. Na ně můžete navázat podobenstvím o marnotratném synu.

Motivace

I. Pobožní zatrpkle hodnotí Ježíšovo chování, Ježíš vypráví podobenství o marnotratném synu

II. Netrpělivý synek chce svůj podíl a naloží s ním po svém

III. Mladší syn se ocitá bez prostředků, bez zázemí, bez důstojnosti

IV. Poznává a vyznává: „Bože, jak hluboko jsme klesl…“

V. Trpělivý otec vyhlíží, slitovává se, projevuje lásku

VI. Mladík se vrací s pokorou služebníka, otec mu vrací důstojnost syna

VII. Starší syn je pohoršený a uražený otcovým jednáním

VIII. Otec miluje i staršího syna a zve jej k radosti

VYPRÁVĚNÍ

I. CO MŮŽE ČLOVĚK ZTRATIT

Už jste někdy něco ztratili? Co všechno může člověk ztratit? A stalo se vám naopak, že jste něco ztraceného našli? Co člověk v tu chvíli cítí?

Člověk může ztratit leccos. Klíče, peníze, čepici. Někdy se člověku stane, že věc přímo neztratí, ale zapomene na ni, že ji má. Zapadne třeba někam na dno skříně nebo do šuplíku, který nikdo dlouho nepřebírá. Anebo třeba oblíbená hračka, která leží zapomenutá na dně bedny s ostatními hračkami. Když pak člověk najde takovou věc, má z ní větší radost, než

kdyby mu ležela celou dobu před očima.

Ale můžeme ztratit věci, které nejsou vidět? Může člověk ztratit třeba víru? Naději? Může člověk ztratit třeba přátelství? I to se může stát. To, že člověk zapomene na své kamarády, zapomene na lidi, kteří ho mají rádi. Zapomene se modlit a tak zapomene děkovat a zapomene, že život je dar. A pak zapomene i na Pána Boha a na všechno to dobré, co pro nás udělal.

Člověk, který na tohle všechno zapomene, se ztratí. Ztratí se všem, kteří ho měli rádi, lidem v rodině i v kostele, ztratí se i Pánu Bohu, protože už s ním nechce mluvit ani ho poslouchat.

II. ZTRATIL SE SYN

Ježíš o tom vyprávěl příběh: Jeden člověk měl dva syny. Ten mladší jednou řekl tatínkovi: „Táto, co se stane s naším majetkem, až jednou umřeš?“ „Coby,“ odpověděl tatínek, i když ho možná mrzelo, že syna zajímá zrovna majetek, „všechno, co máme, se rozdělí mezi tvého bratra a tebe.“ Mladší syn řekl: „Táto, já nechci čekat. Dej mi to, co mi bude patřit, hned teď.“ Tatínek měl své syny radši než všechno, co měl, a tak nakonec rozdělil svůj majetek mezi oba bratry.

Mladší všechno honem prodal a vyrazil do světa. Zpočátku se mu dařilo dobře. Měl dost peněz, a tak si dopřával to, co se mu zachtělo. Našel si nové přátele, a protože za ně všechno platil, bylo jich kolem vždycky dost. Jenže jednoho dne přišlo to, co přijít muselo. Sáhl ráno do váčku s penězi a zjistil, že poslední zlatý peníz je fuč. A pak to šlo rychle. Vyhodili ho z bytu, protože neměl na nájemné, musel prodat své drahé šaty, aby měl vůbec na jídlo. A bývalí kamarádi? Když viděli, že nemá ani vindru, začali se mu obloukem vyhýbat. Navíc se v té zemi málo urodilo, jídlo začalo být drahé a mladší syn měl nejednou hlad. Hledal práci, ale i o tu byla nouze. Žádné pořádné zaměstnání nesehnal. Až jeden člověk se nad ním slitoval a vzal ho jako pasáka vepřů. To byla pro něj ta poslední potupa. Dosud považoval vepře za nečistá zvířata a teď se o ně má starat. Taková špinavá práce, a ještě nedostával ani pořádně najíst. Byl tak na dně, že by jedl i slupky, které sypal vepřům do jejich koryta, ale i ty si pán hlídal.

III. JE CESTA ZPÁTKY?!

Když mu bylo nejhůř, vzpomněl si na svého otce. U něj má i ten poslední služebník dostatek jídla a žil důstojnější život než on tady. Mladší syn se rozplakal. Celou noc se převaloval na slámě, kterou měl místo postele. Nemohl spát. Přemýšlel o svém životě i o tom, jak moc ublížil svému otci. Co kdyby šel a poprosil o odpuštění. Zároveň se v něm ale ozýval hlásek: „Teď si tě vychutná, uvidíš. Jako bych ho slyšel: Á, mladý pán se vrátil ze svého výletu.“ A z druhé strany mu hlavou zase znělo: „Copak mu můžeš vůbec přijít na oči po tom všem?“

Mladší syn bojoval celou noc. Až k ránu se rozhodl. Vstanu, půjdu ke svému otci a řeknu mu: „Otče, strašně jsem se proti tobě provinil. Už nemám právo nazývat se tvým synem. Přijmi mne aspoň jako jednoho ze svých nádeníků.“ A tak se sebral a vydal se zpátky k domovu. Nešlo se lehko. Cestou si pořád opakoval to, co řekne, až svého tátu uvidí.

Když byl ještě daleko, otec ho spatřil…

IV. JE TĚŽKÉ SE VRÁTIT?

Zkuste teď vymyslet různé varianty, jak by mohl příběh pokračovat. Zkuste zdůvodnit jednotlivé verze. Znáte podobný příběh z vyprávění, z filmu, z vlastního života. Proč je těžké se omluvit? Jak reagujeme na omluvu?

Když byl ještě daleko, otec ho spatřil a… a hnut lítostí běžel k němu, objal ho a políbil. Syn honem začal ze sebe soukat předem naučenou větu: „Otče, zhřešil jsem proti nebi i vůči tobě. Nejsem už hoden nazývat se tvým synem…“, ale ani to nestačil dořící. Ani nestačil požádat o pouhou službu nádeníka. Otec rozkázal svým služebníkům: Přineste ihned nejlepší oděv a oblečte ho; dejte mu na ruku prsten a obuv na nohy. Přiveďte vykrmené tele, zabijte je, hodujme a buďme veselí, protože tento můj syn byl mrtev, a zase žije, ztratil se, a je nalezen.“ A začali se veselit.

V. KDO SE NEUMÍ RADOVAT

Všichni se radovali. Jenom jeden člověk ne. Starší syn. Vracel se právě z pole, když zaslechl hluk hostiny. Jakmile zjistil, co se děje, začal otci rozčileně vyčítat. „Co to má znamenat? Já se tu dřu jako mezek, poctivě pracuju, pomáhám ti a nikdy jsem po tobě nechtěl ani halíř. A tenhle, tenhle… mizera, který prošustroval celé dědictví, se tu teď s tebou raduje? Jak k tomu přijdu?“

Ale otec mu řekl: „Synu, ty jsi stále se mnou a všecko, co mám, je tvé. Ale máme proč se veselit a radovat, poněvadž tento tvůj bratr byl mrtev, a zase žije, ztratil se, a je nalezen."

Měl starší bratr pravdu? Je to nespravedlivé? Pokud ano, jak by se měl otec zachovat podle vás? O co přišel starší bratr, když se odmítl zúčastnit hostiny a radovat se spolu s ostatními?

VI. KDYŽ NECHCEME BÝT ZTRACENÍ

Bůh hledá každého, kdo se mu ztratil tak, jak jsme o tom mluvili na začátku. Když od něj někdo utíká, často si myslí, jak na to vyzrál, že mu bude bez Boha líp. Ale Ježíš říká: daleko od Boha, to je jako být ztracený daleko v cizině, bez přítele a bez prostředků. Být daleko od Boha, to je jako když se pastýři zatoulá ovce. A je sama, vydaná nebezpečí, vlkům, na pokraji života.

Ale pro každého je možné vrátit se. Bůh poslal Ježíše jako pastýře, který má hledat každého ztraceného. Každý, kdo je na dně a neví kudy kam, má slyšet příběh o milosrdném otci, který svému synovi vyběhl naproti ještě dřív, než se mu stačil omluvit. A z toho je velká radost.

Starší syn se však o ni připravil. Chtěl mít otce jenom pro sebe. V Ježíšově době se nechtěli farizeové radovat s Ježíšovými učedníky, protože u Ježíše bylo mnoho lidí, které oni považovali za podřadné, a takoví nepatří mezi slušné lidi. O tu společnou radost bychom se připravovali i dnes, kdybychom dělili lidi na ty, kteří si Boží lásku zaslouží, jsou hodní, chodí do kostela a podobně, a na ty, druhé, na darebáky, se kterými my slušní nemluvíme.

Ten příběh má otevřený konec. Zkuste ho teď dopovědět za toho staršího syna.

MODLITBA

Bože, dej ať se umíme vrátit, když se ztratíme. Dej ať se sami nepřipravíme o radost jenom proto, že bychom chtěli dělit lidi na slušné a na ty, kteří si tvojí lásku nezaslouží. Amen

PODNĚTY PRO ROZHOVOR

- Znáte nějakou slavnost, kde se lidé radují, že jim bylo odpuštěno?

- Zkuste změnit název podobenství „O marnotratném synu“. Na co byste v názvu položili důraz?

- Považujete odpuštění za silnou stránku, nebo spíš za slabost?

- Zažili (zakusili) jste osobně radost z odpuštění? (jako ten kdo odpustil či jako ten, komu bylo odpuštěno?
- Stalo se vám, že jste něco ztratili, nemohli jste najít a pak najednou jste to našli, objevili, vrátilo se vám to zpět… Měli jste radost? - Z jakého nenadálého nálezu, z čeho nenávratně ztraceného máte větší radost? - Hračka - medvídek - kostička lega - kamarád/ka - tisícikoruna … ?

Odkaz na pracovní list
28 Podobenství o nalezených
Odkaz na píseň
V království Božím místa dost (EZ694)
Mír na zemi daruj nám (BTS38)
Ó dobrořeč, má duše, Bohu svému
Před tvou tváří, Pane, nemám vůbec nic
Radujme se vždy společně, vzdávajíce chválu vděčně
Tvá, Pane, láska nám sílu dává
Cílová skupina
Školní
Mladší školní
Katechetické cykly
Pozvání na cestu - Evangelium Lukášovo
Biblický odkaz (kat)
Lukáš 15,1–32